

Folksam fastigheter

att. Björn Gustafsson
106 60 Stockholm

STÄLLNINGSTAGANDE ANGÅENDE KULTURHISTORISK KLASSIFICERING

Fastighet: TULLGÅRDEN 2, Södermalm
Adress: Bohusgatan 14, Östgötagatan 84
Byggår och arkitekt: Hus E, S och T: 1956-1960. Hus D: 1975-78 Lars Einar Eriksson, Nils Einar Erikssons Arkitektkontor AB. Hus M, L och U: 1987-90 Axelsson & Borowski Arkitektkontor AB.

Klassificering: Blått, det vill säga det kulturhistoriska värdet motsvarar fordringarna för byggnadsminnen i Kulturminneslagen.

Folksam från Skanstullsbron. Foto Göran Fredriksson Stadsmuseet 2011. SSMDIG014249.

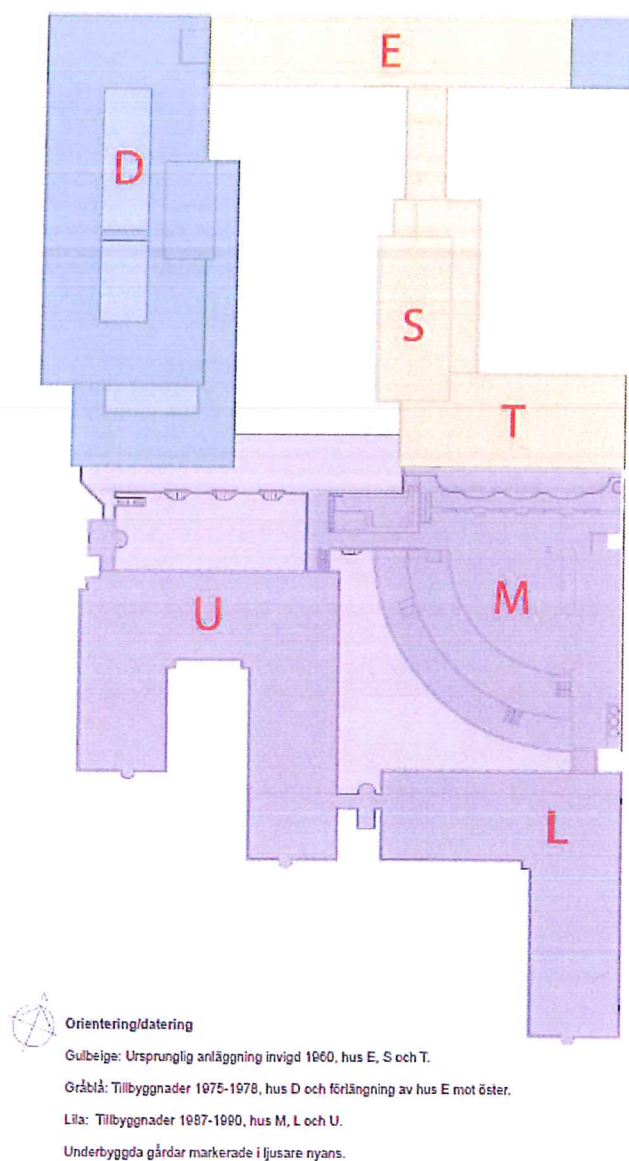
Motivering: Folksamhuset visar på hur modernismens idéer, som under 1920- och 1930-talet mest hade fått stanna på skisspappret, under efterkrigstiden fick komma till uttryck i praktiken. Förebilderna fanns framför allt i USA med FN-huset på Manhattan som en betydelsefull referens. En plan för placeringen av höga hus i Stockholm fanns underförstådd, där Brunkebergsåsens sträckning genom innerstaden markeras genom samtida byggnader som Wenner-Gren center, Hötorgsskraporna, Skattehuset och Folksamhuset. Höghuset speglar tidens intresse för ett storskaligt och samlat uttryck i stadsbilden, då arkitekturens monumentalitet och skala var begrepp som diskuterades och framhölls i facktidsskrifter. Folksamhuset är en del i riksintresset Stockholms innerstad, och ett omistligt inslag i Stockholms siluett som ett uttryck för 1950- och 1960-talets val att framhäva samhällsnyttiga institutioner.

Liknelsen mellan arkitekturens välavvägda asymmetrier och utvecklingen av den klassiska musiken i samtiden är träffande i förståelsen av arkitekturen som "frusen musik". Samtidigt syns här en modernistisk klassicism i till exempel tempelliknande former, kubiska volymer och valet av ljus marmor. Kontinuiteten i anläggningens bruk, med medvetet och anpassat tillagda delar med samma val av material och uttryck är en betydelsefull komponent i bebyggelsens kulturhistoriska värde.

Huset har materialbehandling, konstnärliga inslag och inredning som håller mycket hög kvalitet. Anläggningen gör skäl för begreppet *Gesamtkunstwerk*, där strävan är hållbarhet, funktion och konstnärliga kvaliteter i en sammanhållen helhet. Folksamhuset är ovanligt exklusivt för svenska förhållanden, men även i jämförelse med det bästa som byggdes i USA vid samma tid. Situationen visar också på hur typen av byggherre, ett allmänt försäkringsbolag, både hade en erkänd position i samhället och finansiella muskler att låta uppföra en anläggning av detta slag.

Formen i stadsbilden är således av stor betydelse, såväl dag- som nattetid, liksom det genomgående materialvalet, ljus ekebergsmarmor och blå plåt. Förhållandet mellan ljusa och blå partier ger kontraster i fasadarkitekturen, medan höghuset bildar en självklar dominant med de låga lamellerna som skickligt anpassats och inordnats i omgivningen.

Sammantaget är en anläggning skapad som utgör en betydelsefull del av Stockholms karaktär och historia, ett landmärke, men också en upplevelse i vardagen för de 1000-tals bil- och tunnelbaneresenärer som dagligen färdas över broarna mellan Södermalm och söderort. Folksamhuset kan räknas till ett av de bästa exemplen på höga hus från 1950- och 1960-talet och anläggningen utgör en synnerligen värdefull ensemble och Stockholmssiluett.

Orienteringsplan från Antikvarisk förundersökning 2013-10-04, Nyréns arkitektkontor.

Historik: Folksams försäkringsbolag inledde sin verksamhet 1908 och är sprungen ur folkrörelserna. Folksam består av bolag som är kundägda – som ett kooperativ. Det nya huvudkontoret vid Skanstull uppfördes 1956-1960 efter ritningar av arkitekter Nils-Einar Eriksson och Yngve Tegnér. För möblemang och interiörer svarade inredningsarkitekten Axel Larsson. Genom ett nära samarbete med staden genomfördes modellstudier för att undersöka hur ett högt hus skulle kunna inpassas på tomten med en genomtänkt siluett i stadsbilden. Förutom att huset skulle stödja arbetsglädje och ”förena människorna och

maskinerna till en enhet i de mångas tjänst” blev den konstnärliga utsmyckningen framträdande. Byggnaden skulle bjuda på det yttersta vad gällde kombinationen av modernt arbetssätt, hälsa och god miljö. Redan innan husen var färdigställda stod det klart att verksamheten krävde ytterligare lokaler, framför allt i form av utrymmen för dataavdelningen. 1978 stod tillbyggnader klara, som i fasader och form helt var anpassade till ursprungsarkitekturen. 1987-1990 tillbyggdes anläggningen mot söder, ut över den tidigare bangården. För ritningar till två större kontorshus och en matsalsbyggnad för 600 personer stod arkitekt Mischa Borowski och kontoret Axelsson & Borowski.

Beskrivning: Bebyggelsen består av en ursprunglig anläggning från 1960, där höghuset i 28 våningar (varav 4 källarvåningar) ingår, samt tillbyggnader från 1970- respektive 1990-talet. Fasadmaterialet är genomgående blåstrad ljus ekebergsmarmor och blå plåt.

Höghuset är 89 meter högt och har ca 20 våningsplan för kontor med styrelse- och delegationsvåningar högst upp (inklusive de så kallade Malmstenssalarna) och foajé, passager och matsalar med tillhörande kök på plan 4 samt garage och teknikrum.

Kontorsbyggnaden D- L- och U har platta tak och samma takfotshöjd för att inte skymma höghuset. M-huset syns inte i stadsmiljön och har en svängd glasvägg. I D-huset finns en simhall med ett platsbundet konstverk av Bengt Olson.

Källor: Nyréns arkitektkontor: *Folksamhuset, kv Tullgården 2, Södermalm, Stockholm, Antikvarisk förundersökning 2013-10-04*, Treuter, Stieg, *Huset vid Skanstull : en bok om Folksamhuset. En titt på vårt grannskaps historia*, Stockholm, 1960. *Så byggde vi Folksamhuset, en bildberättelse av K.W. Gullers, Folksamhuset*, Stockholm, 1960, Apelqvist, Seved, "Det nya Folksamhuset i Stockholm, Reflexioner kring Folksamhuset, det nya kontorshuset för försäkringsbolaget Folksam vid Skanstull och dess tillblivelse" samt Persson, Joel, "Att bygga för framtiden", *Arkitektur* 1960/10.

Besiktning på plats 2013-08-23. Värderingsgrupp: Ann-Charlotte Backlund, stadsantikvarie, Anna-Karin Ericson, chef för kulturmiljöenheten, Mari Ferring, antikvarie, Klara Johansson, antikvarie, Gunilla Söderlund, antikvarie, Suzanne Lindhagen, antikvarie, Kersti Lilja, antikvarie och Elisabet Wannberg, antikvarie.

Stockholm den 9 januari 2014

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Kopia för kännedom till: Länsstyrelsen i Stockholms län (Kulturmiljöenheten), Stockholms Stadsbyggnadskontor (Registraturen) planavdelningen och bygglovavdelningen.